

Karadeniz'in karanlıkta kalan seyr-i

TT-509594

SİNEM DÖNMEZ

Yıl 1926. Türkiye Cumhuriyeti henüz üç yıllık. Savaşın yaraları sarılıyor. Bir yandan ekonomi toparlanmaya çalışılıyor, diğer yandan da devrim niteliğinde yasalarla rejim güçlendiriliyor. Bütün bunların yanında halkın ve diğer toplumların hafızalarında kalan eski Osmanlı görüntülerinin değiştirilmesi amaçlanıyor. Bu küçük çocuğu büyütme, yetiştirme, insan içine çıkarmak gerekiyor. Üstelik sadece anlatmak da yetmiyor, göstermek gerekiyor...

AKBABA'DAKİ KARİKATÜR

Mustafa Kemal Atatürk, kurduğu cumhuriyeti, Türkiye'nin değişen yüzünü dünyaya tanıtmak için bir çözüm bulunmasını istiyor fakat üzerinde bir yıl düşünülen proje, maddi yetersizliklerden dolayı rafa kaldırılıyor. Konu, Şubat 1926'da Dışişleri Bakanı Ali Cenani Bey tarafından tekrar mecliste gündeme getiriliyor. Türkiye'yi dünyaya tanıttak gezici bir sergi gemisi öneriyor Ali Cenani Bey. Projeye büyük bir bütçe ayrılması, sergiye verecekleri ürünler karşılığında tüccarların karşılık beklememesi ve İstanbul Sanayi Odası'nın da desteğiyle projenin yürütülebileceğine dair bir konuşma yapıyor. Bunun üzerine tekrar harekete geçiliyor, hazineden 100 bin, Ticaret Odası'ndan 500 bin alınıyor. Hollanda'dan Willis isminde bir gemi satın alınıyor, gemi Haliç'e getiriliyor, beyaza boyanıyor, içi sergiye uygun olacak şekilde restore ediliyor ve Willis, Karadeniz Gemisi oluyor. Geminin yola çıkışının gecikmesi ve ayrılan bütçe dönemin muhalif basını tarafından bir hayli tepki görüyor. Hatta Akbaba Dergisi'nde gemi, bacasında yuva yapmış bir leylekle ve bir salyangoz tarafından çekilirken tasvir ediliyor. Nihayet 12 Haziran 1926'da Karadeniz Gemisi, Karaköy limanından yola çıkıyor. Gemiye Mudanya'dan binen Atatürk, yolcularla birlikte yediği bir yemekle Bandırma'ya kadar eşlik ediyor.

Gemide, Hereke halıları, Kütahya çinileri, Hacı Bekir lokumlarından tekel ve diğer sanayi ürünlerine pek çok eşya sergilenmiş ve bazıları satışa sunulmuş. Türkiye

Akbaba dergisi 10 Haziran 1926

Cumhuriyeti'ni temsil etmeleri için dikkatle seçilmiş 285 yolcusu bulunan gemi üç ay boyunca 12 ülkede 16 limana demir atmış. Seferler sırasında yapılan balolarda 47 kişilik Riyaset-i Cumhur Orkestrası sürekli hazır bulunmuş ve toplam 16 balo düzenlenmiş. Sergilenen ürünleri tanıtan Türk kızları, kısa kesilmiş saçları, modern görünimleri, balolardaki dans becerileriyle bir bakıma değişen ve gelişen Türkiye'nin modern yüzleri olmuşlar. Gittikleri bütün limanlarda kalabalık gruplar tarafından coşkuyla karşılanmışlar ve gemi toplamda 65 bin kişi tarafından

ziyaret edilmiş. Böyle büyük bir ziyaretçi kitlesinden iyi bir satış beklense de yüksek gümrük vergileri yüzünden çoğu ülkede satış yapılamadığından umulan kazanç sağlanamamış. Eylül 1926'da 86 gün sonra İstanbul'a geri dönmüş Karadeniz Gemisi. Bir daha da hiç yola çıkmamış ve hiç sözü edilmemiş.

İşte böyle ilginç bir hikayesi olan Karadeniz Gemisi maalesef, Fatih Sultan Mehmet'in döktürdüğü toprakların sayısından daha az önem görmüş tarihçiler tarafından. Türkiye Cumhuriyeti yakın tarihinin önemli notlarından

biri olan bu tanıtım sergisi kendisine hiç yer bulamamış tarih kitaplarında. Karadeniz'in hikayesi 80 yıl sonra bir sergiyle karşımıza çıkıyor. Bizim bu sergiyle karşılaşmamız da tamamen bir tesadüf sonucu olmuş.

TOZLU ARŞİVLERDE ARAŞTIRMA

Hollanda'da Gülay Orhon tarafından kurulmuş bir belgesel film prodüksiyon şirketi olan Fatusch'da araştırmacı olarak çalışan Eray Ergeç'in, bir gün arşivlerde Hollanda'ya demirlemiş Karadeniz Gemisi resmini bulmasıyla başlayan araştırma, Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo Televizyon Bölüm Başkanı Prof. Dr. Bülent Çaplı ve ekibinin devreye girmesiyle genişlemiş ve iki yıl boyunca sürmüştü. Gemi yolcularının hiçbirinin hayatta olmaması ve arşivlerin korunmaması nedeniyle konuyla ilgili çok sınırlı sayıda bilgi ve belge bulabilen ekip bunun üzerine yurtdışına yönelmiş. Bülent Çaplı "Karadeniz Gemisi'yle ilgili özgün bilgi, belge ve görüntü bulmak için Netherlands Culture Fund ve Garanti Bankası'yla birlikte dünya arşivlerinde kapsamlı araştırmalar yaptık, daha sonra belgeselin seyir defteri bölümleri için kaptan Süreyya Gürsu, Celal Esat Arseven ve Orhan Kızıldemir'in anılarından yararlandık. Ancak tabii ki Eray Ergeç fitili ateşlemese bu belgesel ortaya çıkmayacaktı" diyor. Yönetmenliği Soner Sevgili, müzikleri Emre Irmak, kurgusu da Kapo yönetimindeki ekip tarafından gerçekleştirilen belgesel ayrıca 2004 yılında, Hollanda devlet

televizyonunda AB müzakerelerinin başlamasından iki gün önce gösterilmiş.

Seyr-i Türkiye Belgeseli, AB'ye kendimizi kanıt lama ve anlatma sürecimizin aslında çok daha eskiye dayandığını, tarihimize ne kadar sahip çıkabildiğimizi ve bir bakıma tarihin tekrerrürden ibaret olduğunu gözler önüne seren, üzerinde sıkı çalışılmış bir proje. Siz de Karaköy'ün asırlık binaları arasında, kendi tarihimizden kopup gelmiş iş sürpriz bir sayfayla karşılaşmak için 20 Mart'a kadar Osmanlı Bankası'na bir uğrayın.

30.12.2006

